

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

J AVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 32

Lýsingarprisur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 17. august 1946

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

20. árg.

Tað er munur á ríkisstjórnaruppskotinum og „tí gamla sambandinum“.

Ríkisstjórnaruppskotið er nógv, nógv frælsari

»Krossur« hevur hildið og heldur fram, at fólkaflokkurin undir krignum lá sum ein marra á Føroyum, skjeyt allar sakligar støður til viks og einans leitaði eftir rumbul- og esingavillum.

Hetta er beint.

Men so lægið tað ljóðar, tykist »Krossur« ikki mætari sjálvur, nú hansara flokkur ikki er uppi í landsins avgerðum.

Tær greinir, sum t. d. eitt lítið »j« (Marjus Johannesen?) skrivur um stjórnarviðurskiptini eru so burtur av sannleikans leiðum og eru so villandi, at tær tapa einki fyri teim verstu fólkaflokksins esingar- og villingargreinum.

Hetta er harmiligt, kennst tvífalt harmiligt hjá teimum, sum hava væntað reinleika og styrki hjá »Krossi« í kannan av stjórnarstøðuni. Hugsi »Krossins« »j« foroknar seg, um hann heldur, at tað atkvæðisliga fer at geva »Krossins« líði vøkstur at nýta fólkaflokksins krigsstríðshátt. »Krossa« menn vildu staðið ólíka sterkari, um teir ikki gripu eftir fólkaflokksins villingar-kriggstaktikk, men mannliga, djart og satt viðgjørdu stjórnarspurningin, so fólk kom at skilja sannleikan um, hvussu landið veruliga liggur.

Er tað t. d. nakað skil í, at »Krossur« skal loyva sær at skíra ríkisstjórnartilboðið fyri verri samband enn støðan undan krignum? Hetta er beinleiðis ein skammilíg villa og ósannind yvir fyri Føroya fólk.

Lat meg taka nøkur dømi:

Undan krignum hevði einki skip rætt at nýta føroyskt flagg, ikki at tala um Uttanfyrí sjómarkið.

Ríkisstjórnaruppskotið gevur hvørjum Føroyingi óskerðan rætt til bæði Uttan- og innanlanda at nýta føroyskt flagg og góðkennir tað sum Føroya flagg.

Undan krignum var ikki talan um, at vit kundu nýta føroyskt mál sum lógarmál og javnbjóðis við danskt mál í øllum føri her á landi.

Ríkisstjórnaruppskotið skrásetir føroyskt mál javnbjóðis donskum máli sum lógarmál eins og í øllum øðrum førum í Føroyum.

Undan krignum var umsitingin av øllum felagsmálum á donskum hondum, hjá amtmanni ella øðrum donskum embætismonnum. Eingin føroyskur støvni ella umboðsmaður hevði rætt til at vera uppi í og enn og minni at hava nakran avgerðarrætt í felagsmálum.

Ríkisstjórnaruppskotið leggur umsitingina av øllum felagsmálum í hendurnar á einum 5-mannastýri, og 4 — fyra — av hesum fimm monnum skulu verða Føroyingar, valdir av Føroya lögtingi.

Og enn tá í málum her á landi, ið bara státturin rindar, skulu teir 4 Føroyingar samb. ríkisstjórnaruppskotið vera við til at viðgera, tó Uttan atkvæðurætt.

I øllum sermálum, ið tingið hevur yvirtikið alla ta figgjarligu ábyrgdina fyri, er eftir ríkisstjórnaruppskotinum umsitingaravgerðin einans hjá teim 4 Føroyingunum. Tann eini danski umboðsmaðurin hevur einans rætt at vera á fundi undir viðgerðini, men ongan atkvæðurætt.

Undan krignum kundu Føroyingar ikki gera eina beinleiðis ella óbeinleiðis inntøkulóg Uttan at fara á Danatung at fáa hana samtykta.

Ríkisstjórnaruppskotið gevur Føroya lögtingi óskerðan rætt til at gera eina og hvørja inntøkuskipan — beinleiðis sum óbeinleiðis skatt o. a. — við lógarkraft Uttan ríkisdags, ríkisstjórnar ella kongsins viðgerð og samtykt, *altso full figgjarvald*.

Undan krignum hevði Føroya lögting ongan fastan lógligan rætt til at yvirtaka ta fullu figgjarligu, umsitingarligu og siðmenningarligu ábyrgdina fyri nakað øki í okkara samfelagslívi.

Ríkisstjórnaruppskotið gevur Føroya lögtingi ein fastan, generellan rætt til at yvirtaka ta fullu umsitingarligu, figgjarligu og siðmenningarligu ábyrgdina fyri øll samfelagsøki her á landi Uttan í 5 førum, skúlaskapinum, kirkju, innspjeksjón, vitaskipanini og postskipanini, ið ríkisstjórnin ynskir at verða felagsmál. Hetta vil siga tað sama sum, at vit í øllum viðvíkjandi fiskiskapi, landbúnaði og øðrum vinnumálum her á landi kunnu

taka alla ábyrgdina og rættarreglugerðina við lógarkraft.

Her eru stór og við øki hjá tinginum at royna sína megi, tað megu allir menn ásanna. Vit javnaðarmenn vildu tó ikki vikja frá krávinum um eisini at fáa ein generellan, fastan rætt til at kunna yvirtaka ta fullu ábyrgdina fyri tey 5 økini við. Men tað vóru sambandsmenn og ríkisstýrið imóti, og fólkaflokksmenn vildu ikki ganga við til nakra felagsstøðu, ið lá innan fyri ríkisfelagsskapin, men valdu sær at krevja ta ómøguliga Uttan at vilja ganga við til loysing, sum juridisk tikið var treytin fyri at kunna fremja teirra krav. Fólkaflokksins støða var og er: *ekki at fáa burtur úr stjórnartrætuni, tí so heldur hann seg hava móguleika at flóta oman á*.

Undan krignum var ikki talan um, at Føroyingar kundu koma til at samráðast við Uttanlanda ríkisumboð um sínar vinnulivsinteresser.

Ríkisstjórnaruppskotið gevur Føroyingum rætt til at takalut í samráðingum við Uttanlanda umboð um føroyskar vinnulivsinteresser á sama hátt sum hendi í London í ár, tá ið samráðst varð við Bretar um kvotaspurningin.

Danska Uttanríkisumboðið »presenteraði« okkum Føroyingar fyri Bretum, og førdu vit so allar samráðingarnar sjálvir og fingi óført úrslit væl dugnaðir og styðjaðir av danska Uttanríkisumboðnum.

Javnaðarmenn hava sett fram fleiri fullfiggjað uppskot til loysing av stjórnartrætuni. Teir vunnu ikki meiriluta undirtak í Føroyum fyri sínum kravum. Men tað er skeiðt at siga, at ríkisstýrið ikki í sínum stjórnarskipanaruppskoti hevur gingið okkum langt á mæti, og ikki at viðganga at ríkisstjórnaruppskotið er frælsasta uppskot, Føroyingar hava fingið frá Dønum, hóast tað eftir okkara áskoðan gongur ov stutt.

Tað er sjálvstýrisliga og tjóðskaparliga sæð ein himmalviður munur millum tað og stýrislagið undan krignum, hitt sokallaða »gamla sambandið«. Tað er so nógv, nógv frælsari. Og tá ið Fø-

Lastvognskoyring

Anton Arge (y) Húsabrágv

Tlf. 443

oyingar nú hava valið millum tað »gamla sambandið« ella loysing, ráða vit tí øllum Føroyingum til at vera fyri ríkisstjórnaruppskotinum, hóast tað ikki gongur so langt, sum javnaðarflokkurin setti sær sum mál.

Í Havn, tann 14.-8. 1946.

P. M. Dam.

FISKIMENN

At stovna keypslu- og sölufelag er ikki nakað nýtt fyri mær at skriva um. Eg havi so ofta skrivað og talað um hetta evnið, at eg nær um var farin at hugsa, at tað nú er vónleyst at skriva meira um hetta.

Fiskimenn — ella rættari sagt teirra oddamenn hava altíð vent tað deyva oyrað og tað blinda eygað til, tá ið hetta mál hevur verið til viðgerðar.

Besta dømi um alt hetta er at stýrið fyri Føroya Fiskimannafelag kom fram í almennum blaði og fortaldi, at undirritaði vildi selja Suðuroyar fiskimenn, bert tí at eg skrivaði til F. F. og segði, at eg roknaði við, at Suðuroyar fiskimenn aftur vildu gerast limir í F. F., ifall F. F. vildi styðja kooperatíva fyrirkur.

Eitt kapitalistablað kom sær upp í leikin og gjørdi látur og grin burtur úr keypslu- og sölufelgum og helt fyri, at tá fór at verða gaman at liva, tá ið menn fóru at selja út gjøgnum stovvundeyguni og salta fisk í hjallaranum. Nú lesa vit um menn, sum salta fisk í hjallaranum *bara tí, at einki keypslu- og sölufelag er*.

Ja, ein, ið skrivur seg litla »n«, hevur grein í »Tingakrossi« við yvirskriftini »Vána skil, og hann gremur seg illa, tí keypmenn ikki vilja keypa fiskin og at menn tí noyðast at býta á støðni og so hvør salta sín part í sínum hjallara. Latum okkum taka orðrætt tað, ið greinin byrjar við:

»Hann, ið kemur út á bygd í dag, fær summastaðni eina lagna sjón at siggja: hvør maður stendur Uttan fyri sínum egnu hjallaradur-